



## ANNO

**DROZDY GYULA**

### A memorizálás szerepe a mai népiskolában (Részlet)

Hazánkban az 1925-ös Népiskolai Tanterv nyomában megindult módszerjavító törekvéseknek egyik eredménye, hogy háttérbe szorította a „leckéztető” iskolát, ezzel a túltengő szótanítást. Már ekkor sem volt új a leckéztetés elleni küzdelem, de ez csak az elméletben folyt. A gyakorlatban az iskolák leckéket tanultattak nemcsak nálunk, hanem szerte Európában. Ezt még az úgynevezett „munkaiskola” gondolata sem tudta teljesen megszüntetni. Ez a leckéztető eljárás abból állt, hogy a tanító a tankönyv szövegét megmagyarázta, a gyermekek a könyvükben megjelölték, hogy „innen” „eddig”, a feladott részt otthon szóról-szóra megtanulták, s az iskolában felmondták. És végén az eredmény attól függött, hogy mennyi ilyen könyvből betanult lecke maradt meg a gyermek emlékezetében.

#### **Boncolgassuk kissé ennek az eljárásnak a lélektani folyamatát.**

Mikor a gyermek leckét tanul, lelkét benyomások érik a szavak nyomtatott képéről, tehát látás útján szerez szóképeket. Ezeknek kiejtését, egymásutánját addig gyakorolja, míg a szöveg emlékezetében meg nem marad. Mikor már megmarad: tudja a leckét. Tudjuk, hogy a szövegnek emlékezetbe vésését nagyban elősegíti a hangos tanulás, mert a akkor a látási és hallási képek összekapcsolódnak a beszélőszervek mozgásérzetével s az a többféle összekapcsolt benyomás mélyebben rögzít az emlékezetben. Még könnyebb a memorizálás akkor, ha a szöveg tartalmát a gyermek minden vonatkozásban érti is, mert akkor az értelem is elősegíti a szavak emlékeztetve vésését. S mikor a gyermek a szóról-szóra megtanult leckét felmondja, rendszerint nem is az értelemre, hanem a szövegre, a nyomtatott szavak képére gondol, azt látja maga előtt.

Most értékeljük a lecketanulást pedagógiai szempontból, elfogultság nélkül, tárgyilagosan.

Vajjon mi hasznát veszi az értelem művelése annak, ha a gyermek azt, amit már megértettünk vele, hosszú, fáradtságos munkával még szóról-szóra be is tanulja? Ha pedig nem értettük meg vele előzően minden vonatkozásban a szöveget, vajjon a gyermek csak akkor érti ezt meg, ha tíz-tizenöt-ször elolvassa szóról-szóra megtanulja? Akkor a tankönyv szövegének megírása körül van baj, azért pedig nem fáradhat, nem szenvedhet a gyermek.

Ha az elmondottakat mélyebben átgondoljuk, megállapíthatjuk, hogy az értelem fejlesztése semmit nem nyer a szövegnek szóról-szóra való betanulásával. Legfeljebb azt az érvet hozhatjuk fel mellette, hogy a gyermek a szóról-szóra való tanulásban készséget szerez. Ez azonban gyenge érv, mert erre az életben csak akkor lesz szüksége, ha valamely alkalomra verset, beszédet kell megtanulnia. Ez pedig nem éri meg azt



a fáradságot, erőt, amit a a gyermek a leckéző iskolában a memorizálásba fektet, azt az időt, amit erre fordít. Gyakori az az érv is, hogy a gyermek a lecketanulás közben helyes nyelvi formákat szerez, szókincse gyarapodik, kifejező készsége fejlődik. Ez már alaposabb érv, s mert a memorizálásban ezt az értékét kellő helyen ki kell aknáznunk, erre majd később visszatérünk.

A memorizálásnak az érzelmek nevelésének területén nincs nagy jelentősége. Hogy ez így van, azt tapasztaljuk olyan költeményeknek felmondása közben, amelyeknek gondolatait, s a bennük kifejezett érzelmeket nem vittük át teljesen a gyermek lelkébe. Ha az így betanult verset szavalja a gyermek, a hangján, a hanghordozásán érezzük, hogy lelke semmi kapcsolatban nincs azzal a gondolattal, érzéssel, amit a költő a költeménnyel ki akar fejezni. Ő a költeményt egyszerűen, mint leckét mondja föl. Ő csak a szavakat látja, mondja, miközben közömbösen halad el a gondolat, az érzelem mellett. Ugyanígy vagyunk a történelem vagy más tantárgy leckéinek szóról-szóra való betanításával is. Ha a leckéző iskolában pl. a tatárjárásról mondja el a könyv szövegét a gyermek, a szaván, a hangján érezzük, hogy a lecke semmi közösségben nincs azzal amit mond. Ő csak fújja tatárjárásról szóló leckét éppolyan közömbös hangon, mint pl. a nándorfehérvári diadalról szóló részt mondaná. Ez még akkor is így van, ha előzőleg a tanító kellő módon feldolgozta az anyagot, mert a gyermek a lecketanulás és felmondás közben nem az értelemre gondol s nem veszi figyelembe az érzelmeket, hanem minden erejét a szöveg szó szerinti tanulásra fordítja. Az érzelmi nevelést tehát nem a szövegnek a szóról szóra való megtanulatásával, hanem az anyagnak módszeres feldolgozásával szolgáljuk.

Az akarat nevelésének a leckéző iskolában az a szerep jut, hogy a gyermeket sokszor állítjuk olyan elhatározáshoz, amely őt a leckének megtanulásához vezeti. De ennek az értéke is eltörpül, ha meggondoljuk, hogy a didaktikai és methodikai elveket figyelembe vevő nevelve tanítás közben sokkal több alkalom nyílik az akartnak munkába állítására, melynek eredménye az erőkifejtés, cselekvés.

Az elmondottakból láthatjuk, hogy a leckéző iskola csak szóiskola, nem pedig nevelői értékekkel dolgozó iskola. De ennek ellenére is fel kell vetnünk a kérdést: vajjon egyáltalán ne tanítsunk meg semmit szóról-szóra? Erre a kérdésre csak azt felelhetjük, hogy igen:, de nagyon meg kell fontolnunk, hogy mit, miért és mennyit emléztessünk.

Először is könyv nélkül meg kell tanítanunk költeményeket, de csak akkor, ha ezekben rejlő gondolatokat, érzelmeket annak rendje, módja szerint átültettük a gyermekek lelkébe.

Olvasmánytárgyalás közben sokszor akadunk olyan részletekre, amelyekben egy-egy megkapó gondolat vagy érzés művésziiesen van megírva. Ilyen irodalmi értékű kisebb részletnek megtanulása és kellő hanghordozással való elmondása nemcsak gyönyörködteti a gyermeket, hanem a szép nyelvi formák is megrögződnek lelkében, szókincse gyarapodik, kifejező készsége fejlődik.

Néptanítók Lapja, 1942. 13. sz. 895–896.p.